OD PÓLU

K PÓLU

Ľuboš Fellner

BUBO

© BUBO 2019

#LOVCIZAZITKOV

OD PÓLU

K PÓLU

Ľuboš Fellner

Hľadám dobrovoľníkov pre nebezpečnú cestu. Nízka mzda, krutá zima, dlhé hodiny v úplnej tme zaručené. Návrat neistý. Uznanie len v prípade úspechu.

Henry SHACKLETON

(INZERÁT, 1907)

Južný pól (20. január 2019)

Po stopách najväčšieho polárneho dobrodruha

NA NAJVZDIALENEJŠÍ JUH

Ernest Shackleton – môj hrdina, môj vzor v nezlomnosti, odvahe a serióznosti. V histórii cestovateľstva nenájdete zrejme ambicióznejšie výpravy a väčšie ľudské odhodlanie, ako je vpísané na cestách tohto muža. Už celé roky putujem po stopách tohto obdivuhodného britského polárneho bádateľa. Pozývam vás na stretnutie s jeho veľkým cestovateľským dielom.

OSTROVY JUŽNEJŠIE OD JUŽNEJ AMERIKY

Moja prvá výprava po stopách Ernesta Shackletona sa začína v meste Ushuaia, ktoré získalo poetický prívlastok Koniec sveta, alebo Fin del Mundo. Je to hlavné mesto Ohňovej zeme, a pýši sa najjužnejším Hard Rock Café, ale aj najjužnejším golfovým ihriskom na svete. V tunajších reštauráciách servírujú obrovské čerstvé kraby, sú tu také vymoženosti ako pošta, elektrina, normálny záchod... Jednoducho, civilizácia. Vraví sa, že leto tu trvá iba jeden deň, no ja som tu bol už viackrát, a vždy som mal šťastie na pekné počasie.

Zaujímavé je, že o Shackletonovi tu nevedia nič. V kurze je tu iný britský bádateľ Charles Darwin a všetko s ním spojené. Aj voda, ktorá obmýva Ushuaiu, sa nazýva Beaglov prieliv podľa lode, na ktorej sem mladý Darwin plával. No pre mňa je Ushuaia iba začiatkom, podobne ako kedysi pre Shackletona. Beznádejne priťahovaný jeho výpravami, nastupujem na loď a mierim na Hornský mys – miesto, ktoré označuje najjužnejší bod celého amerického kontinentu. Mys Horn takto pomenovali Holanďania v ľahko zapamätateľnom roku 1616, no anglický pirát Francis Drake plával okolo neho ešte pred nimi. Ja si myslím, že ostrov mal byť pomenovaný práve po ňom, no meno kapitána Drakea dostal najširší a najhlbší prieliv na našej planéte, s najbúrlivejším morom sveta.

PREJSŤ SI DRAKEOVÝM PEKLOM

Pokojnú plavbu tu nemal ani samotný Shackleton. Zo začiatku išiel rovnakou trasou, akou sa plavíme my, a jeho loď Endurance dostávala zabrať už v týchto miestach. Keď mieril späť, popisoval to ako the worst portion of the worst sea in the world. Shackleton tunajšie vody a túto trasu dobre poznal, veď na Antarktídu sa vracal po tretí raz. Prvý raz, na polárnej expedícii vedenej Robertom Falconom Scottom, tu dosiahol spoločne s dvoma parťákmi rekord, keď sa dostal na 82. rovnobežku. Dovtedy nikdy nebol nikto ďalej na juhu, než oni. Na ďalšej expedícii s názvom Nimrod, ktorú už viedol sám, sa dostal až za 88. rovnobežku, teda necelých 180 km od pólu. Táto expedícia nemala ani zďaleka také skvelé financovanie ako Scottove expedície, loď Nimrod bola viac než o polovicu menšia ako Scottova Discovery, ani posádka nebola dostatočne vytrénovaná.

Musela to byť obrovská odvaha, ísť takto naslepo do neznáma. A obrovská duševná sila, vrátiť sa späť, keď už ste tak blízko cieľa. Viete si to predstaviť? Byť už necelých 180 km od pólu, a otočiť to? Vtedy sa písal začiatok roku 1908.

Hovorí sa, že keď Robert Falcon Scott vyrazil v októbri 1911 na južný pól, tak nebojoval s Nórom Roaldom Amundsenom, ale práve so Shackletonom. Chcel tú bájnu 88. rovnobežku pokoriť. Pritom prekonať Shackletona bolo naozaj ťažké. Ohromná fyzická kondícia, vytrvalosť, duševná sila, prirodzené vodcovské schopnosti... Nie, nevyvyšoval sa, on proste bol lepší, a bolo to tak zrejmé, že to všetci akceptovali. Scott nebol veľmi vzhľadný chlap, Shackleton bol fešák. Scott bol detailista, skôr introvert, Shackleton, aj keď sám v ľade a snehu, očarujúci extrovert, schopný predať svoje cesty v médiách vtedajšej doby.

Shackleton išiel vždy osobným príkladom, rýchlo a dobre sa rozhodoval, a tak si získaval dôveru spolucestovateľov. Viem, aké je to dôležité. Viedol som mnoho výprav, a keď skupina nedržala spolu, dosiahli sme vždy omnoho menej, ako keď sme ťahali za jeden povraz, vo vzájomnej dôvere a podpore. Problémy robia vždy tí najmenej skúsení. Neskúsený nevie ohodnotiť kvalitu ani nebezpečenstvo, no profesionál si druhého profíka vedľa seba váži. Obidve moje veľké antarktické výpravy boli, našťastie, z toho úspešného súdka. Držali sme spolu, boli sme takí silní, že nás ľudia zo všetkých kútov sveta obdivovali: „Crazy Slovaks!" hovoril nám Larry – plastický chirurg zo Sydney, ktorý okamžite chcel ísť na ďalšie cesty s nami. A musím povedať, že tie výpravy mi naozaj vyšli v duchu Shackletona. Všetci vždy prežili, a zažili jedno z najlepších (ak nie najlepšie) dobrodružstiev svojho života.

PRE VÝNIMOČNÉ VECI MUSÍTE RISKOVAŤ

Píše sa november 2018. Už tretí rok čakám na príležitosť dostať sa na južný pól. Južný pól je omnoho ďalej než len samotná Antarktída. Väčšina turistov si odškrtne Antarktídu tým, že pristane niekde na okolitých ostrovoch, ktoré ešte nie sú pod ľadom. No to je to isté, ako pristáť na Kanárskych ostrovoch a tvrdiť, že som bol v Európe. Ja som stál na antarktickej pevnine opakovane. No aj tak – južný pól je magické miesto, ktoré mi nedá spať.

Narazím na mapu s označením miesta, kde stroskotala Shackletonova loď Endurance, a keď sa pozriem na mapu Antarktídy, ako najbližšia a najschodnejšia sa javí cesta z Afriky. Vtedy mi dohodí nový kontakt Martin Karniš – náš špecialista na Afriku. Vraj stretol v juhoafrickom Port Elisabeth podobného cestovateľského blázna Matta, a ten mu potvrdil, že by to išlo. A tak kontaktujem Mattovho šéfa Patricka, lúčim sa s ideou vyraziť na pól z Južnej Ameriky ako všetci a rozhodujem sa pre bláznivú cestu na neznámu polovicu Antarktídy, na jej východnú časť. Patrick si pýta dvojnásobná cenu – teda dvadsaťkrát toľko ako je bežná návšteva Antarktického polostrova, no je ochotný počúvať moje sny. Áno - vypraví skupinu čisto pre nás. Áno – pomôže mi s objavovaním krajiny kráľovnej Maud a zrealizujeme aj prvovýstupy. Áno, áno – aj on si myslí, že k stroskotanej Shackletonovej lodi je bližšie z východnej Antarktídy. Ak to vyjde, hneď po nás do nášho kempu zavíta výprava, ktorá má miliónové rozpočty a podujme sa hľadať Endurance.

CHCE TO SHACKLETONOVSKÚ ODVAHU...

Prvotné polárne výpravy (či už Scotta, alebo Shackletona) sa začínali v zátoke Mc Murdo, kde sa dnes nachádza americká základňa s rovnomenným menom. Zásobujú ju z Nového Zélandu. Dnešní turisti prichádzajú v drvivej väčšine na západnú Antarktídu. Teraz nehovorím o tých škrtačoch krajín, čo na skutočnej pevnine ani nevystúpia, ale o tých, čo sa naozaj na Antarktídu dostanú. Väčšina z nich vystúpi na Antarktický polostrov, alebo priletí na Union Glacier. Už veľa-veľa rokov sa sem takto chodí.

No o tom, že sa dá dostať na východnú Antarktídu, sa nevie. Veď Patrick pristávaciu dráhu otvoril až tento rok. A rok tu znamená dva a pol mesiaca. Zvyšné mesiace fúka taký silný vietor, že sa pristáť jednoducho nedá. O to viac sa mi páči naša terajšia cesta. Sem na východ nechodí nikto, ide o najmenej prebádanú, panenskú oblasť. Napriek zarážajúco vysokým nákladom vyrážame. Nedá sa sem dostať inak než private jetom, je to omnoho ďalej než z Punta Arenas, či z Ushuaie, no odmenou nám je, že sme tu úplne, úplne sami!

SPÁSA NA OSTROVE SLONOV

Shackleton stroskotal vo Weddellovom mori v roku 1915. Jeho loď odriftovala na východné pobrežie a tam niekde sa potopila do hĺbky tri kilometre. Aspoň tak sa domnievajú vedci. 28 členov posádky najprv trekovalo k moru. Ťahali so sebou záchranné člny, na ktoré nasadli, a následne veslovali 800 kilometrov až na Južné Shetlandské ostrovy. Táto časť expedície v ľadovom oceáne, v najhoršom mori sveta a v otvorenom člne sa považuje za najhrdinskejší expedičný počin v dejinách.

Keď som podnikol cestu po stopách Shackletona v roku 2012, na Južných Shetlandských ostrovoch bolo ročne menej než polovica turistov v porovnaní s týmto rokom. Nárasty turistov sú ohromné. Zastavujú sa tu skoro všetky lode a na ostrove King George Island je stále funkčnejšie a rušnejšie letisko. Ja som stál na troch ostrovoch, no najviac si vážim návštevu Elephant Island. Veď to je práve ten ostrov, na ktorom sa zachránili Shackletonovi ľudia! Po strastiplných päťsto míľach veslovania na rozbúrenom ľadovom mori boli konečne na pevnine. Vyjsť s takými lodičkami na najhoršie more sveta bolo takmer istou smrťou. Preveslovať osemsto kilometrov vo vode, ktorá má maximálne jeden stupeň (ja som sa tu kúpal a v tom ľade namerali mínus dva) je heroicky výkon. Pristáli na pevnine, no civilizácia bola stále veľmi ďaleko. Všetci boli zničení a vyčerpaní, no líder expedície Ernest Shackleton a navigátor Worsley sa s malou posádkou a chabou navigáciou vybrali krížom do veľrybárskej osady v Južnej Georgii zavolať pomoc. Zvyšní členovia posádky sa zatiaľ živili tuleňmi a tučniakmi, večere a noci trávili pod otočenými loďkami. Neskôr si z naplaveného dreva postavili príbytok.

Veľrybári Shackletona dobre poznali, no teraz, keď k nim dorazil úplne vyčerpaný a zničený z treku, ho spoznali len horko-ťažko. To, čo dokázal, je z fyzického, ale aj psychického hľadiska doslova nadľudské. Samozrejme, veľrybári sa hneď ponáhľali zachrániť dobrodruhov na Elephant Island. No to sa im pre hrubý ľad podarilo až na štvrtý raz. Našťastie, napokon všetko dobre dopadlo, a šťastlivo ich previezli do Punta Arenas. Všetci do jedného z posádky boli zachránení a zo Shackletona sa stal šľachtic, celebrita a model pre firmu Burberry.

WHISKY S ĽADOM STARÝM 25 MILIÓNOV ROKOV

Na stanici Mc Murdo je veľký drevený kríž na počesť obetí Scottovej expedície Terra Nova z konca marca 1912. Na kríži sú vyryté sugestívne slová: Usilovať sa, hľadať, nájsť a nepoddať sa. Či už stojíte v historickom Port Locroy pod Sierra du Fie, alebo zauvažujete nad slovami, vytesanými na kríži, nedá vám nespomenúť si na prvých dobrodruhov, ktorí trávili na svojich cestách nie týždne, ale roky. Išli do absolútneho neznáma, bez vymožeností techniky. Sakra, koľko by som sa mohol učiť z ich guráže a sily?

A tak si teraz sedím vo svojej chatke, ktorá nesie meno Shackleton, v Zemi kráľovnej Maud na Antarktíde, a pripíjam si na cestovateľov s whisky Shackleton. V roku 1907 si Ernest objednal 25 debničiek pitia (netrocháрčil) od Mackinlay's, a po sto rokoch sa po ňom našlo 11 fľaštičiek, perfektne zakonzervovaných v antarktickej zime. Podľa nich Richard Nos Paterson vykreoval túto whisky. Nie je lacná, no keď ju pijete, podporujete tým Antarctic Heritage Trust. V príjemne komplexnej, bohatej whisky mi pláva ľad, ktorý som si nasekal v blízkej jaskyni. Podľa vedcov má údajne až 25 miliónov rokov. Do ľadovej jaskyne som sa musel plaziť, no vo vnútri som objavil takú krásu, aká bola aj v srdci Shackletona.

Pripíjam si na všetkých pravých hrdinov, a tých,
čo majú odvahu byť prví!

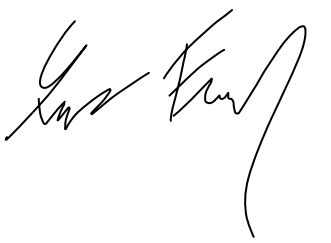

FINANCIAL TIMES
ORTOVOX

PRIVAT JET NA SNEHU

99,9 % turistov zavíta na Antarktíde na západnú stranu. No my chceme ísť inde, chceme byť sami. Prenajímame si privátne lietadlo Gulfstream 550 a pristávame na zľadovatenom letisku.

Východná Antarktída, →
foto: Ľuboš FELLNER

FIRE

P4-BFY

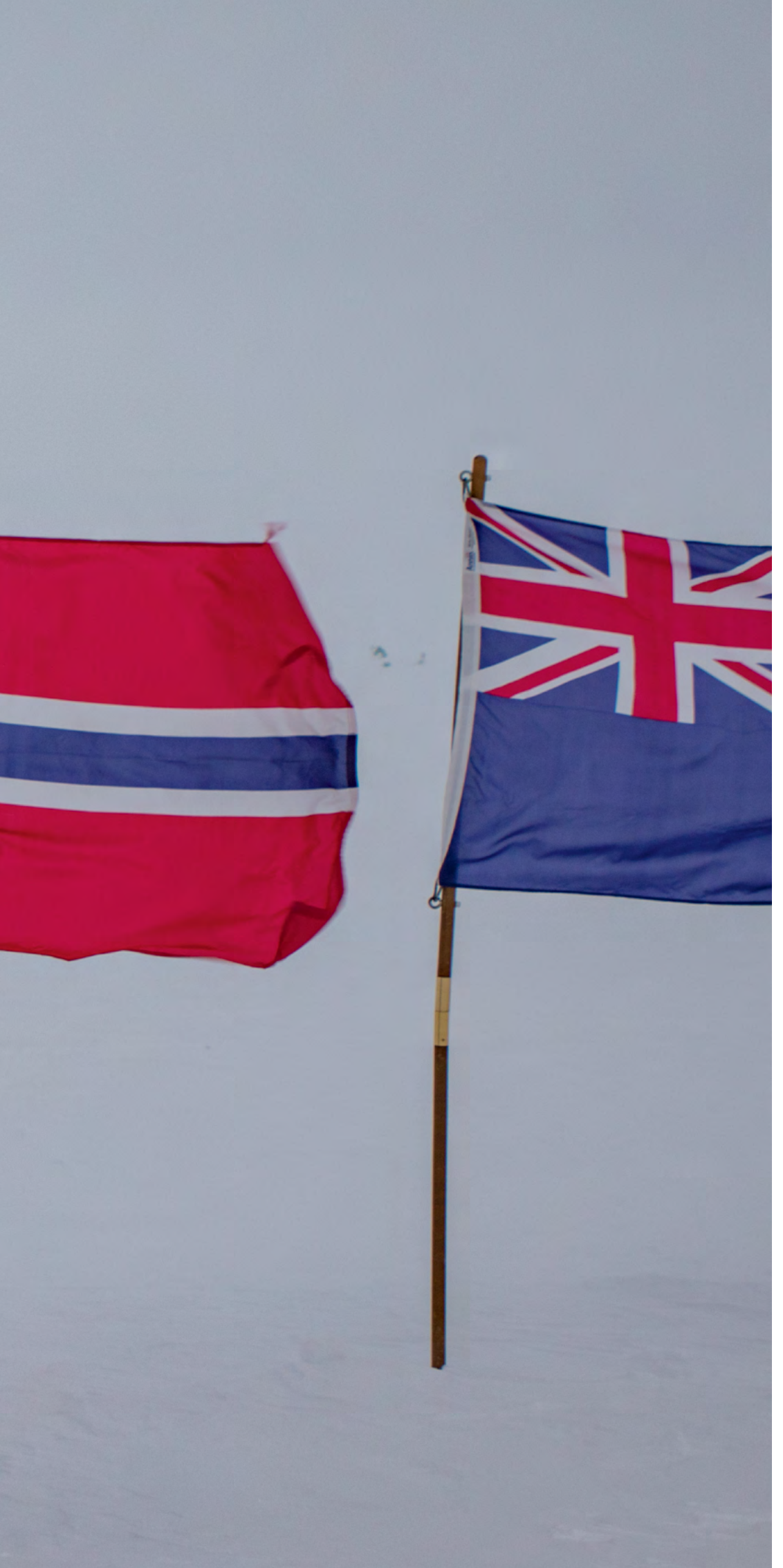

JUŽNÝ PÓL – KONEČNE

Cestujem intenzívne už 27 rokov, na Antarktíde som bol trikrát, ale konečne sa dostávam na najvzdialenejší juh. Južný pól je strašne, strašne ďaleko. Je položený značne vysoko a pre nízky atmosferický tlak na póloch pociťujete pri každom pohybe nedostatok kyslíka.

Južný pól, →
foto: Ľuboš FELLNER

NA PÓLE NEDOSTUPNOSTI

Spíme v týchto špicatých, snehom zafúkaných stanoch na 82. rovnobežke v blízkosti Pólu nedostupnosti. Ide o najvzdialenejšie miesto od akejkoľvek civilizácie. Na tejto rovnobežke namerali rekordných 92 stupňov pod nulou. Do spoločného stanu svieti nonstop žlté silné slnko, sme zničení, expedičná dehydrovaná strava padne vhod.

Pól nedostupnosti, →
foto: Ľuboš FELLNER

KRAJINA KRÁĽOVNEJ MAUD

Krajina kráľovnej Maud je oblasť päťdesiatpäťkrát väčšia než Slovensko. Stany proti silnému vetru chránia tehly z ľadu. Ako prví Slováci vystupujeme na tri vrcholy v odľahlých, večne zaľadnených horách. Máme nádherné počasie, je január a leto vrcholí.

BUBO II Hill →
foto: Ľuboš FELLNER

BUBO

EXPEDIČNÝ BASLER

Toto je naše milované lietadlo. Antarktída je väčšia než Európa a keď chceme vidieť viac, musíme lietať. S týmto krásavcom vyrobeným v roku 1944 pristávame na ľade na lyžiach osemkrát. Tankujeme zo sudov, ktoré nám predtým zhodili na padákoch. Lietadlo je iba pre nás. Žiadna letenka, žiadny check-in, žiadna kontrola batožiny, proste nasadneme a letíme. Dokonca nám ho dovolia aj pilotovať.

Ľadovec Ekstrom, →
foto: Ľuboš FELLNER

YAMAHA

LUXUS NA KONCI SVETA

Toto je jednoznačne najluxusnejší hotel na Antarktíde. Spal tu pred nami aj princ Harry, no my sme prví hostia zo Slovenska a Čiech. Na jednej strane maximálne dobrodružstvo, na druhej maximálny luxus. Takto realizuje BUBO svoje zájazdy. Veríme, že na našu kvalitu bude mať pri rastúcej ekonomike stále viac a viac šikovných Slovákov.

Oáza Schirmacher, →
foto: Ľuboš FELLNER

12
The
MACALLAN
HIGHLAND SINGLE MALT
SCOTCH WHISKY
12
YEARS OLD
DOUBLE CASK
SHACKLE
MACKINLAY
BRITISH
ANTARCTIC EXPEDIT

WHISKY S ĽADOM STARÝM 25 MILIÓNOV ROKOV

Pri vstupe do ľadovej jaskyne sa musíme zohnúť, potom si kľaknúť a napokon sa plaziť. Cepínom nasekám ľad, o ktorom nám vedci tvrdia, že má 25 miliónov rokov. Pijem whisky Shackleton, ktorá je pomenovaná po najväčšom polárnom dobrodruhovi, a pripíjam na cestovateľov, ktorí nekopírujú, ale majú odvahu byť prví.

Jaskyňa Priyadarshini, →
foto: Ľuboš FELLNER

ORTOVOX

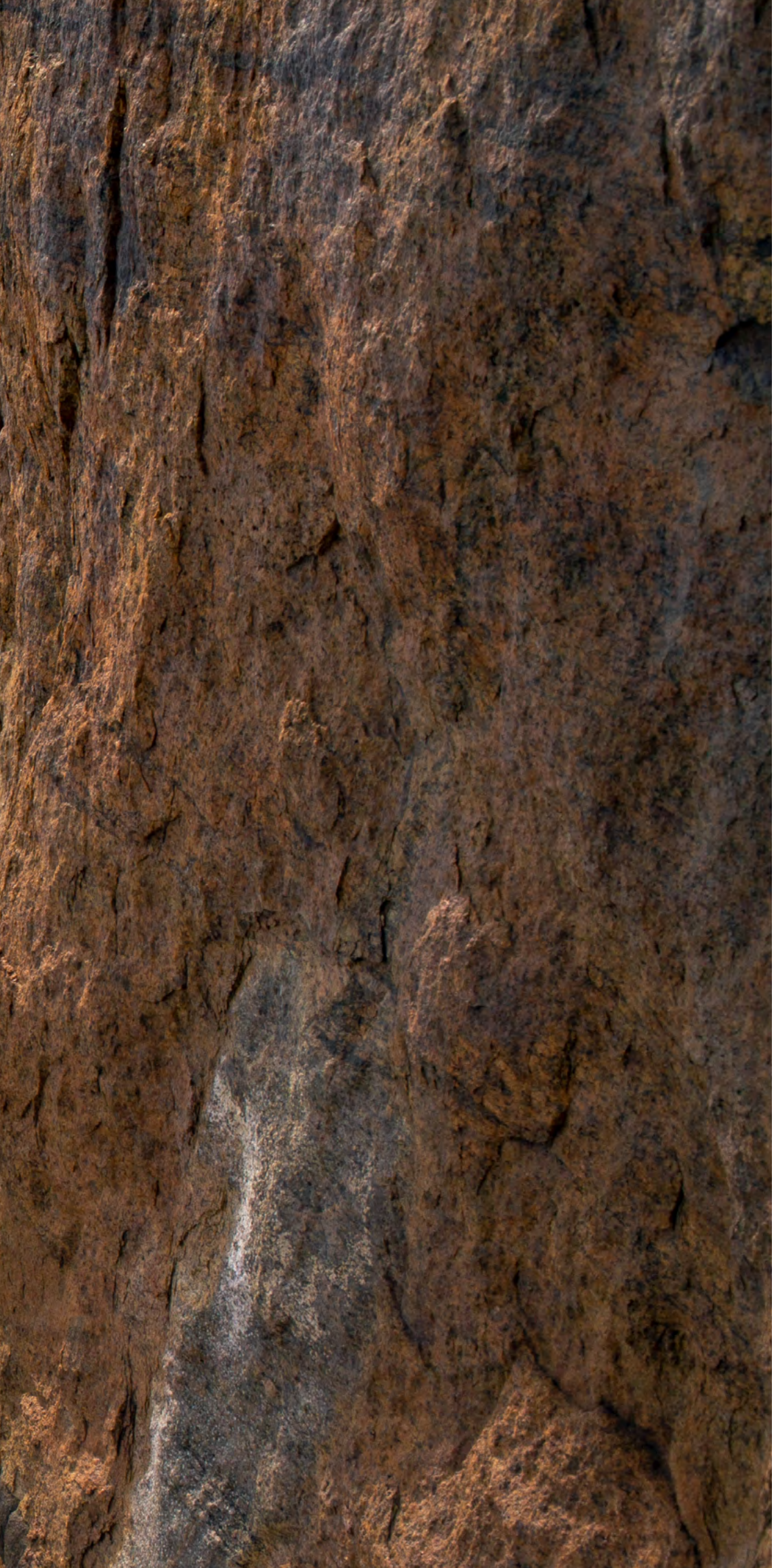

ZAVESENÍ NAD VLNAMI

Naviazaní na lanách s prilbami na hlavách putujeme po skalnej rímse nad fascinujúcimi ľadovcovými vlnami. Deväťdesiat kilometrov široké, stovky kilometrov dlhé a dvadsať metrov vysoké vlny sú ako zo surrealistického obrazu. Čosi prekrásne. Niekde tu v blízkosti stroskotala loď Endurance Ernesta Shackletona.

Pobrežie princeznej Astrid, →
foto: Ľuboš FELLNER

ĽADOVCOVÉ LEZENIE

Niet na svete lepšieho miesta na ľadovcové lezenie než Antarktída. Obujeme si horolezecké mačky, berieme profesionálne lezecké cepíny a smerujeme cestami rôznej obtiažnosti na vrchol. Je to paráda, úžasný ulovený zážitok. Sme úplne vyšťavení, ale absolútne šťastní.

Schumacher II, →
foto: Ľuboš FELLNER

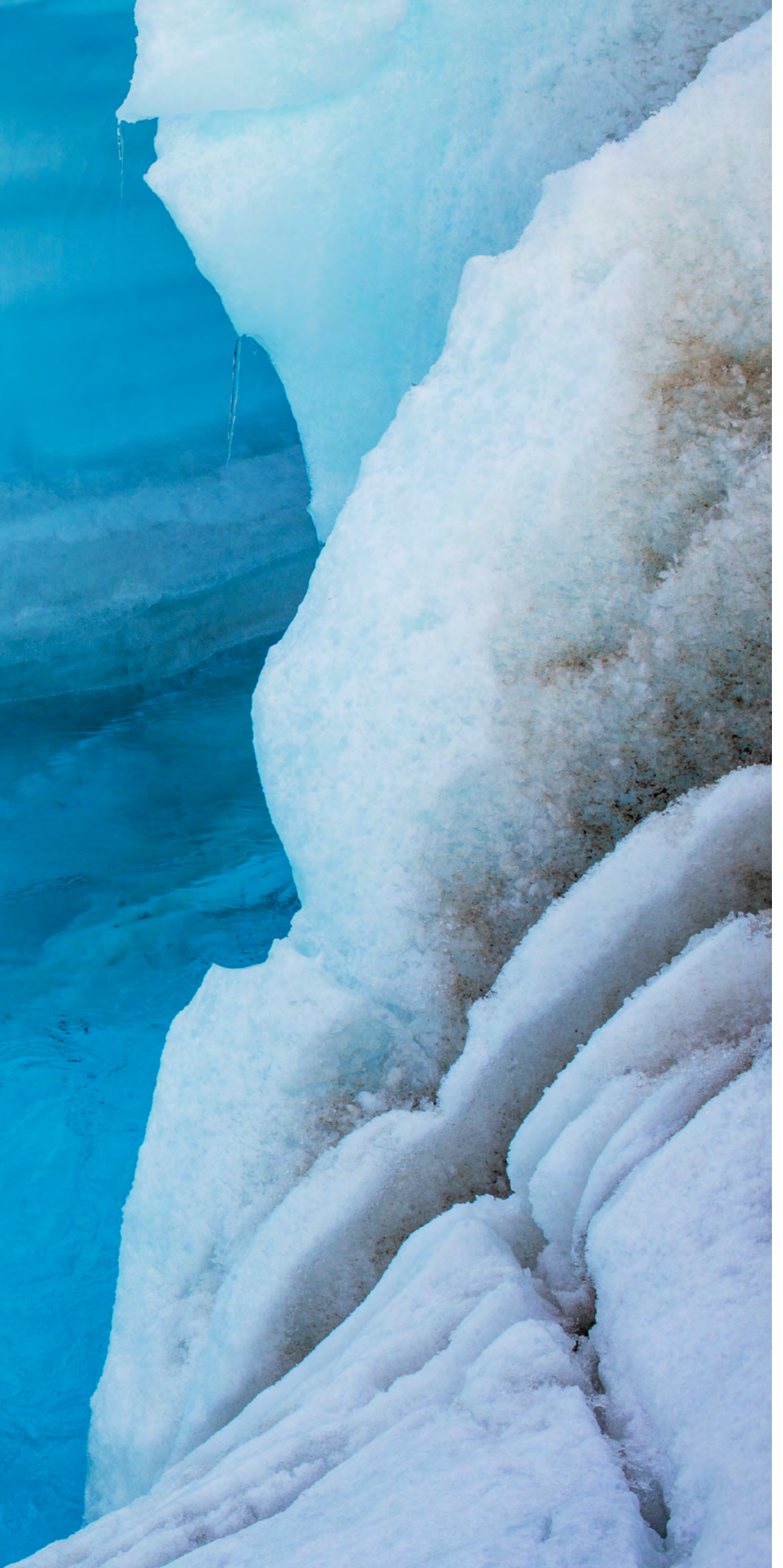

50 ODTIEŇOV BIELEJ

A dostaneme sa až k samotným vlnám. Zdajú sa byť blízko, ale je to ďalších päť hodín rýchleho trekkingu. Prechádzame panenskou prírodou a je jasné, že sme na miestach, ktorých sa nikdy nedotkla noha človeka. Zamrznuté jazerá a neuveriteľná umelo pôsobiaca modrá rieka mizne pod nedozernými ľadovcami. Vlny boli nádherné z diaľky, ale sú očarujúce, aj keď sa v nich prechádzame.

Riiser-Larsen, →
foto: Ľuboš FELLNER

ФЕДЕРАЛЬНОГО
ЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
SAMSUNG
NOVOLAZAREVSKAYA
63 RAE
RUSSIA
НОВОЛАЗАРЕВСКАЯ
НЕЗДЕРОВ Ю.И.
63 РАЭ
AXEL NEWS

KEĎ FÚKA, UMRIEŠ

Jurij je šéfom polárnej základne Novolazarevskaja. Je to sympaťák zo Sankt Peterburgu, ktorého otec dobyl Berlín. Nad základňou je historické vozidlo, ktorým Sovieti dobývali Antarktídu. Jurij sľúbil, že na smerovník dorobí ceduľu Bratislava. „Keď tu fúka a vyjdeš von, umrieš," hovorí so stoickým pokojom.

Stanica Novolazarevskaja, →
foto: Ľuboš FELLNER

ODHODLANIE A LÁSKA

Vidieť tučniaky cisárske je väčšia špecialita než vidieť gorily. Slovákov, ktorým sa to podarilo, spočítate na prstoch rúk. Samička vyliahne vajíčko, samček na ňom sedí v päťdesiatstupňových mrazoch a stratí pri tom až polovicu svojej hmotnosti. Samček sa odchádza najesť, až keď sa samička po päťtýždňovej túre vráti s potravou. Je vysilený a nie každý to už k vytúženému moru dá.

Zátoka Atka, →
foto: Ľuboš FELLNER

60
MERCURY
4

KÚPANIE NA ANTARKTÍDE

Neznášam studenú vodu a neotužujem sa. No na póloch Zeme do vody skočím, veď ide o nezabudnuteľný ulovený zážitok. Páčilo sa to aj tučniakom, ktorí sa vo vode s nami chceli hrať. Následne na našich zodiakoch pozorujeme veľryby. Tie sa od nás nechávajú hladkať.

Antarktický polostrov, →
foto: Ľuboš FELLNER

MERCURY

HORNOV MYS

Túto fotografiu som do tejto série vložil ako predel medzi dvoma pólmi. Dostať sa sem je totiž ťažšie než na Južnú Georgiu či Južné Shetlandské ostrovy, kde som bol tiež. Povolenie na pristátie na tomto ostrove má totiž iba jedna jediná loď.

Hornov mys, →
foto: Ľuboš FELLNER

Severný pól (25. jún 2013)

Severný pól a arktický diplomat Fridtjof Nansen

NA NAJVZDIALENEJŠÍ SEVER

Hrdina severných polárnych oblastí. Dobrodruh, vedec, nudista, nositeľ Nobelovej ceny. Po stopách Fridtjofa Nansena som putoval od Osla cez Špicbergy po Grónsko, pochodil som severnú Sibír, ale aj drsnú, nedostupnú Zem Františka Jozefa. A aj pri dosiahnutí našej veľkej méty – severného pólu, som si v tých euforických chvíľach spomenul práve na meno tohto výnimočného muža...

AKO SME CHYTALI SEVERNÝ PÓL

Severný pól. Vkročiť naň je ako skúsiť stúpiť na tieň vtáka, letiaceho nad vašou hlavou. Ľady sa tu neustále hýbu, a tak sa presne na milimeter nachádzame na severnom póle naozaj iba chvíľočku. Máme tu dve GPS, na nich divoko poskakujú hore-dolu čísla, chvíľami sa tesne blížia k tomu nášmu: 89° 57′ 24″, 89° 58′ 54″, a opäť 89° 57′ 58″... – čo to má znamenať, ideme naspäť?! K nášmu vytúženému cieľu sa približujeme, a opäť vzďaľujeme. Nie je to žiadna priamočiara cesta, a všetci aj v tej treskúcej zime horíme napätím.

Partia je zatiaľ nastúpená na prove, slovenská vlajka vlaje hrdo nad ostatnými. Boli sme tu prví, a vytrvalo čakáme. Je svetlo ako na obed, aj keď sú dve hodiny v noci. Zrazu na GPS naskočí magické 90° 00′ 00″. Hurááá!!! Trúbime, šampanské (výborne vychladené, aspoň toto máte na severnom póle isté) strieľa a my sme nesmierne šťastní. Bežím nadol medzi našich, oslavujeme, blbneme, Marián začína ťahať oslavný chorál: "Ooooooooooooooooooooooooh....", to sa už naše poháre stretávajú v strede, do ich cinkania sa smejeme ako malé deti. Sme šťastní! A ešte raz šťastní. Predsa len, sme na ceste už takmer mesiac, prešli sme krížom-krážom Laponsko, presne o polnoci sme boli na Nordkappe, a plavili sme sa cez nedozerný ľad za naším snom. A teraz sme TU!!! Na póle, na vrcholku našej matičky Zem. Desaťkrát obiehame okolo sveta – všetky jej poludníky. Postupne idú všetci spať, no my tu zostávame. Prišli sme prví, a zostávame poslední. Odtiaľto sa môžeme vydať iba jedným smerom. Na juh! Domov...

KDE BY BOL AMUNDSEN BEZ NANSENA?

Nór Fridtjof Nansen bol prvým bláznom s túžbou dosiahnuť severný pól. A tak, ako je pre svet väčšinou neznámy jeho kolega Ernest Shackleton, ani Nansen nie je na Slovensku hviezdnym menom. Tí dvaja sú si v mnohom podobní. Samorasty, nezlomní hrdinovia, praví dobrodruhovia, ktorí cestovali s hrdosťou a gráciou. Obaja boli prví a vydláždili cestu svojim nasledovníkom. Shackleton pri dosahovaní južného pólu, Nansen pri dobýjaní severu. Áno, je pravda, že Shackleton na južný pól nikdy neprišiel a Nansen nikdy nestál na severnom. No práve oni sa zaslúžili o ich dobytie. Práve oni podnikli úplne prvé, extrémne nebezpečné dobrodružstvo. Vyšliapali cestu druhým, urobili niečo, čo bolo v ich dobe absolútne nemysliteľné. Až po ich expedíciách sa ukázalo, že TO ide...

Trúfam si povedať, že nebyť Nansena, Roald Amundsen nezastane na južnom póle ako prvý. Amundsen totiž zdolal Scotta výbavou, ktorú Nansen skopíroval od Inuitov pri svojom

prechode a prezimovaní v Grónsku. Aj využitie psov ako nenahraditeľných pomocníkov na výprave vymyslel Nansen, a práve prítomnosť psov sa dnes považuje za rozhodujúcu konkurenčnú výhodu Amundsena v pretekoch na južný pól, kde porazil Scotta. A to vrátane krutej praxe, keď slabých psov zabíjali a dávali jesť tým silnejším, ktorí ešte vládali ťahať... Práve Nansen požičal Amundsenovi loď Fram, aby mohol vyplávať. A hoci svet o tomto pánovi až tak veľa nevie, Nóri si jeho prínos dobre uvedomujú. Stačí si všímať ulice s Nansenovým menom, ktoré nájdete v tých najlepších štvrtiach nórskych miest.

VÁŠEŇ NA AKTOCH AJ PRI STAVBE LODE

Nansen bol naozaj samorast v pravom slova zmysle. Podobne ako Shackleton, bol pohľadný muž, vo svojej dobe slávny a obletovaný. Obaja mali celý život pletky so ženami. Ženy ich milovali a v prípade Nansena sa zdá, že naozaj v každom veku. Keď tento nórsky dobrodruh vo veku 68 rokov zomrel, presiaklo na svetlo sveta čo-to z jeho pikantného osobného života. Boli dokonca publikované jeho akty! Ešte rok pred smrťou posielal svojej tridsaťročnej milej listy plné lásky s vyznaním: *Neexistuje miestečko v mojom srdci, či duši, ktoré si neprajem, aby si zahliadla,* a k tomu pribalil fotografiu, zacentrovanú na svoj penis. Dnes je moderné zdieľať akty na snapchate, posielať si intímne fotky na whatsapp, prezentovať sa na instagrame. Nansen predbehol dobu o vyše sto rokov. A je pravda, že jeho fotografie by instagram dnes stiahol a zrušil by mu účet...

S rovnakou vášňou sa Nansen púšťal aj do svojich výprav, vrátane stavby lode Fram. Fram, v preklade *Vpred,* bola úžasná loď, skonštruovaná tak, aby ju nemohol rozdrviť ľad. Dodnes ide o najznámejšiu loď, ktorú pozná každučký Nór a ktorú chodím pri každej mojej návšteve Oslo aj ja opakovane obdivovať do múzea na ostrove Bygdoy.

Fram, vratký vo vlnách, bol postavený geniálne. Nansen bol polyhistor, hoci vyštudovaný zoológ, bol aj technicky zdatný, matematicky podkutý a hlavne – veril si. Všetci vzdelaní ľudia tej doby hovorili, že sa mýli, že tá jeho slávna loď sa hneď rozpadne, že jeho výpravu nepodporia, lebo je to cesta na istú smrť. Všetci mali vtedy v pamäti tragédiu sira Johna Franklina, kde kapitán aj celá posádka zahynuli na severe Kanady. Týždne sa živili iba kosťami a potom jedli aj svoje kožené topánky...

Nansen sa však nevzdal, a napokon Fram dokončil. Naložili loď tovarom tak, aby posádka vydržala päť rokov bez akéhokoľvek kontaktu s civilizáciou, a takto zásobení vyrazili na sever. Rátali s tým, že ich ľad zovrie, a na lodi pobudnú veľmi-veľmi dlho...

V ZAJATÍ ĽADU A CESTA NA ISTÚ SMRŤ

Fram vyrazil na cestu na sever Ruska. Preplával okolo Jamalského polostrova, kde som strávil v stane Samojedov (sibírske etnikum známe aj pod názvom Nentsi) túto zimu. Všade naokolo sneh a ľad. Teploty štyridsať stupňov pod nulou. Ak chcete vodu, musíte si ísť rozrúbať ľad z blízkej riečky. Dodnes sa tu žije veľmi podobne ako za Nansena, dalo by sa povedať, že sa stovky rokov nič nezmenilo. Nansen rýchlo pochopil, že títo ľudia za stáročia objavili množstvo neoceniteľných trikov, ako v tejto drsnej zime prežiť. A tak ani on nehľadal moderné výrobky, nevymýšľal nové veci, ale stavil na tradíciu. Nevyvyšoval sa nad týchto ľudí, nepodceňoval ich, naopak, pokorne sa učil. Skopíroval oblečenie ľudí severu, ich topánky, metódy lovu, ako sa pohybujú po snehu a ľade. Odpozoroval aj ich vzťah k svojim psom a ďalšie podstatné drobnosti. Jednoducho – naučil sa prežiť. Z týchto jeho poznatkov neskôr čerpali aj ostatní polárnici.

Fram sa dostal do zajatia ľadu severne od Novosibírskych ostrovov, ako Nansen predpokladal. Severovýchodný prieplav pred ním preplával ako prvý barón Nordenskiöld, s ktorým Nansen konzultoval cesty od čias svojho prechodu Grónska. Jedno je však príprava na suchu, a niečo celkom iné reálna situácia, ktorej na krutom severe čelíte. Driftujúci ľad začal unášať Fram smerom na severozápad. Teraz už vedeli, že Fram severný pól minie, a tak Nansen so Švédom Hjalmarom Johansonom opustili loď a vydali sa na sever. Táto veta sa ľahko napíše, ale skúste si to predstaviť...

Bolo jasné, že loď medzitým zmení polohu, a oni ju už nikdy nenájdu. Bolo to ako vydať sa na istú smrť. Vyrazili na sever a siedmeho apríla 1895 prišli až za 86° 13,6′ rovnobežku. Rekord! Prichádzalo leto, ľady sa začínali topiť, a tak sa museli otočiť a vyraziť na juh. Nikde žiadna pevnina, žiadne zvieratá, iba zľadovatené more, ktoré postupne začalo rozmŕzať. Našťastie, mali so sebou kajak,

ktorým vodné úseky pretraverzovali a zachránili sa. No čo tomu predchádzalo, je ťažké čo len predstaviť si. Tí muži dva roky nestáli na pevnej zemi. Boli strašne hladní, jedli kašu z krvi svojich psov, ktorých museli podrezávať, aby nemíňali muníciu.

NA NAJSEVERNEJŠÍCH OSTROVOCH EURÓPY

Zem Františka Jozefa tvorí stodevätnásť ostrovov, ktoré pokojne mohli patriť aj nám, keďže ju v roku 1873 objavili rakúski dobrodruhovia z vtedy spoločnej monarchie. Nárokujú si na ňu však aj Nóri, veď Fridtjof Nansen tu bol ešte pred Rusmi, ktorým toto územie patrí dnes. Špicbergy nie sú omnoho južnejšie, ale obmýva ich teplý Golfský prúd, a preto tam nájdete permanentnú civilizáciu. Zem Františka Jozefa je drsné nehostinné územie s permanentným ľadom. Ide o najsevernejšie ostrovy Európy, na Rudolfovom ostrove na myse Fligeli sa nachádza najsevernejší bod celého euroázijského kontinentu. Krásny cestovateľský skalp. Meno po rakúskom kartografovi mu dal cestovateľ Julius von Payer, ktorý sa narodil v Tepliciach pri Ústí nad Labem.

Najvyšší bod – šesťstodvadsať metrov, sa nachádza na ostrove Wiener Neustadt, nazvanom po meste kúsok od Bratislavy, kde Payer študoval vojenskú akadémiu. Zastavili sme sa aj na ostrove Gukera (Hooker Island) v Tikhaya Buchta (Tichá zátoka), čo je miesto, odkiaľ vyrážali do Arktídy najväčšie expedície. V roku 1931 tu pristál Gróf Zeppelin, a my tu dnes pristávame s naším vrtuľníkom. Všimneme si, že v drevených domoch, pripomínajúcich históriu polárnych výprav, sa zabývali ľadové medvede.

Pokračujeme na ďalšie tri ostrovy Zeme Františka Jozefa – je strašná zima, všade okolo sa potulujú ľadové medvede. Ako ich pozorujem, rozmýšľam, či nie sú premnožené. Stráviť tu už len týždeň by bolo príliš. Deväť mesiacov? Nepredstaviteľné!

DEVÄŤ MESIACOV BOJA O ŽIVOT

Posledným ostrovom na našej ceste je Ostrov Fredericka Jacksona. Práve tu prežili svoju nedobrovoľnú zimu Fridtjof Nansen a Hjalmar Johansen. Uviazli tu od augusta do mája, čiže deväť mesiacov! Počas tej doby zastrelili 91 ľadových medveďov a nespočetne veľa mrožov. Delili sa o jeden sobí spacák. No prežili... Len nedávno som čítal knihu spovedí Hjalmara Johansena, vydanú Reinholdom Messnerom. Tie pasáže, verne popisujúce, čo sa odohráva v mysliach ľudí v situácii a na mieste, kde je len minimálna šanca na prežitie, sú skrátka fascinujúce. Nansen, podobne ako Shackleton, disponoval obrovskou fyzickou, ale aj duševnou silou. Bol to svetový rekordér v korčuľovaní, miloval bežkovanie. O príbehy, keď ich napadli medvede či mrože, nemali núdzu. Nansen vedel, že ak by zjedli pečeň medveďa, otrávia sa a umrú. Vedel však aj to, že ďalšiu zimu tu už neprežijú. Preto si usilovne a trpezlivo opravovali kajak – svoju jedinú záchranu, ktorú im zničili mrože, aby sa mohli vydať na cestu krížom cez otvorené Barentsovo more na Špicbergy, do civilizácie.

Boli by úspešní ako Shackleton pri ceste z Weddellovho mora na Južné Shetlandské ostrovy? Sotva. Barentsovo more je síce omnoho pokojnejšie, no predsa – plaviť sa krížom cez more na člne rovná sa istej smrti. Predovšetkým je to nesmierne ďaleko... Uprostred takmer neriešiteľnej situácie zrazu Nansen začul povedomý zvuk – štekanie psov. Keďže oni už dávno všetkých svojich zjedli, vrátane svojho obľúbenca *Kaiphasa,* vybral sa tým smerom. A zrazu počul aj ľudský hlas! Bolo to ako osudové stretnutie Livingstona a Stanleyho. „Aren't you Nansen?!" spýtal sa muž, ktorý sa pred ním zjavil – Angličan Frederick George Jackson.

„Yes."

„Je mi potešením sa s vami stretnúť," pokračuje Angličan. „Koľko vás tu je?"

„Sme dvaja."

„Chcete dnes s nami povečerať?"

Neuveriteľná náhoda chcela, že presne tento muž sa stretol s Nansenom v Londýne pred štyrmi rokmi, keď tam zbieral peniaze na svoju expedíciu. Svet bol vždy malý... Nansen z vďačnosti premenoval ostrov podľa svojho záchrancu. Po návrate zo severu sa z neho stala hviezda. Existovali Nansenove sardinky, Nansenov aquavit (alkohol), Nansenove pesničky, začali ho volať Viking. Pomenovali po ňom dva ostrovy, jeden v Zemi Františka Jozefa, druhý v Karskom mori. Stal sa z neho veľmi úspešný politik, diplomat a v roku 1922 získal Nobelovu cenu za mier.

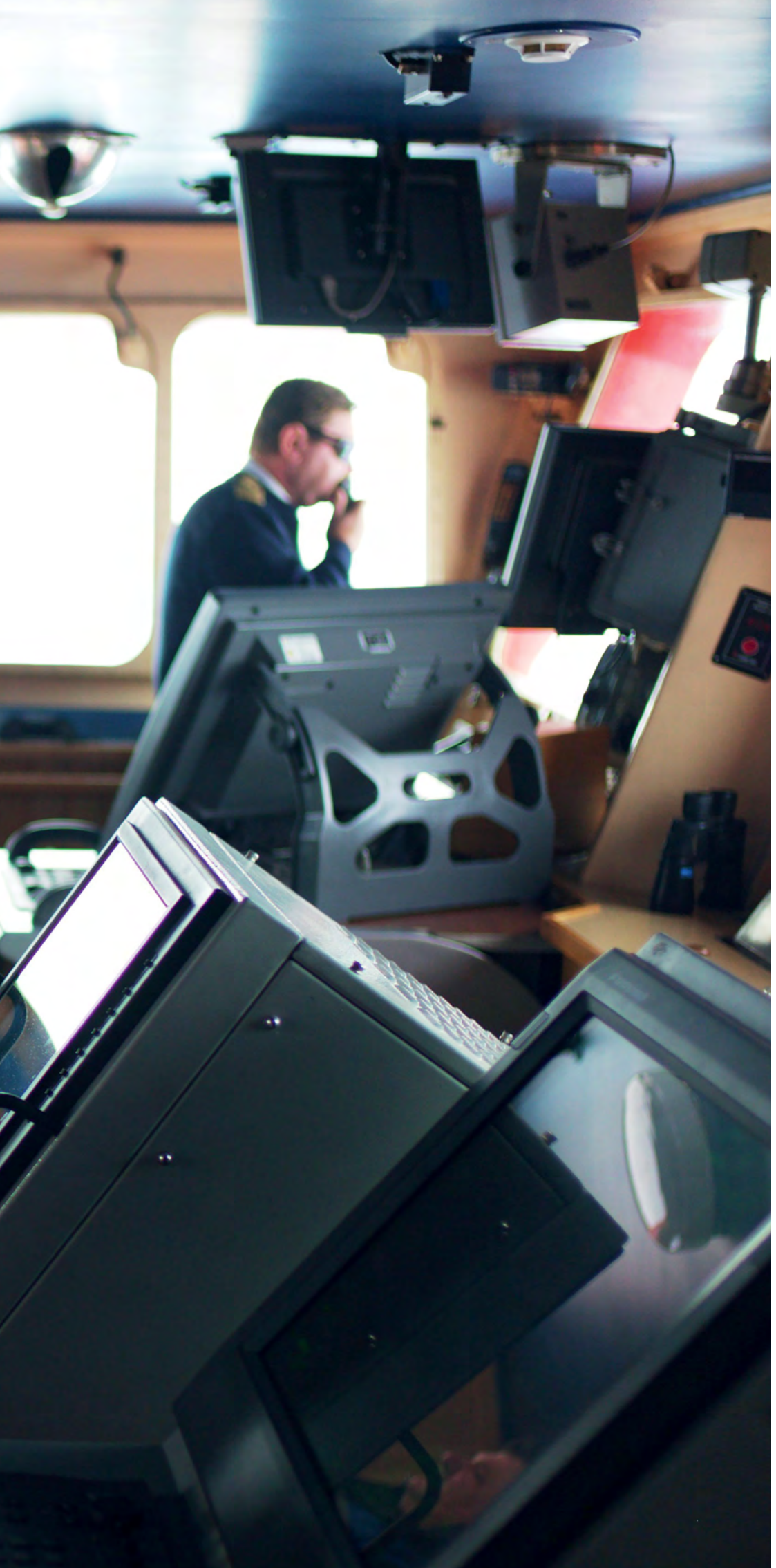

SEVERNÝ PÓL

Ruský kapitán ľadoborca *50 rokov víťazstva* je spokojný a bafká z fajočky. My tancujeme okolo tyče s nápisom severný pól a beháme takto okolo sveta. Všetci si navzájom gratulujú. Je to veľká vec!

Severný pól, →
foto: Ľuboš FELLNER

P

SCHAT HARDING
50 LET POBEDY
SCHAT HARDING
MURMANSK
O C A T
NORTH
90°N

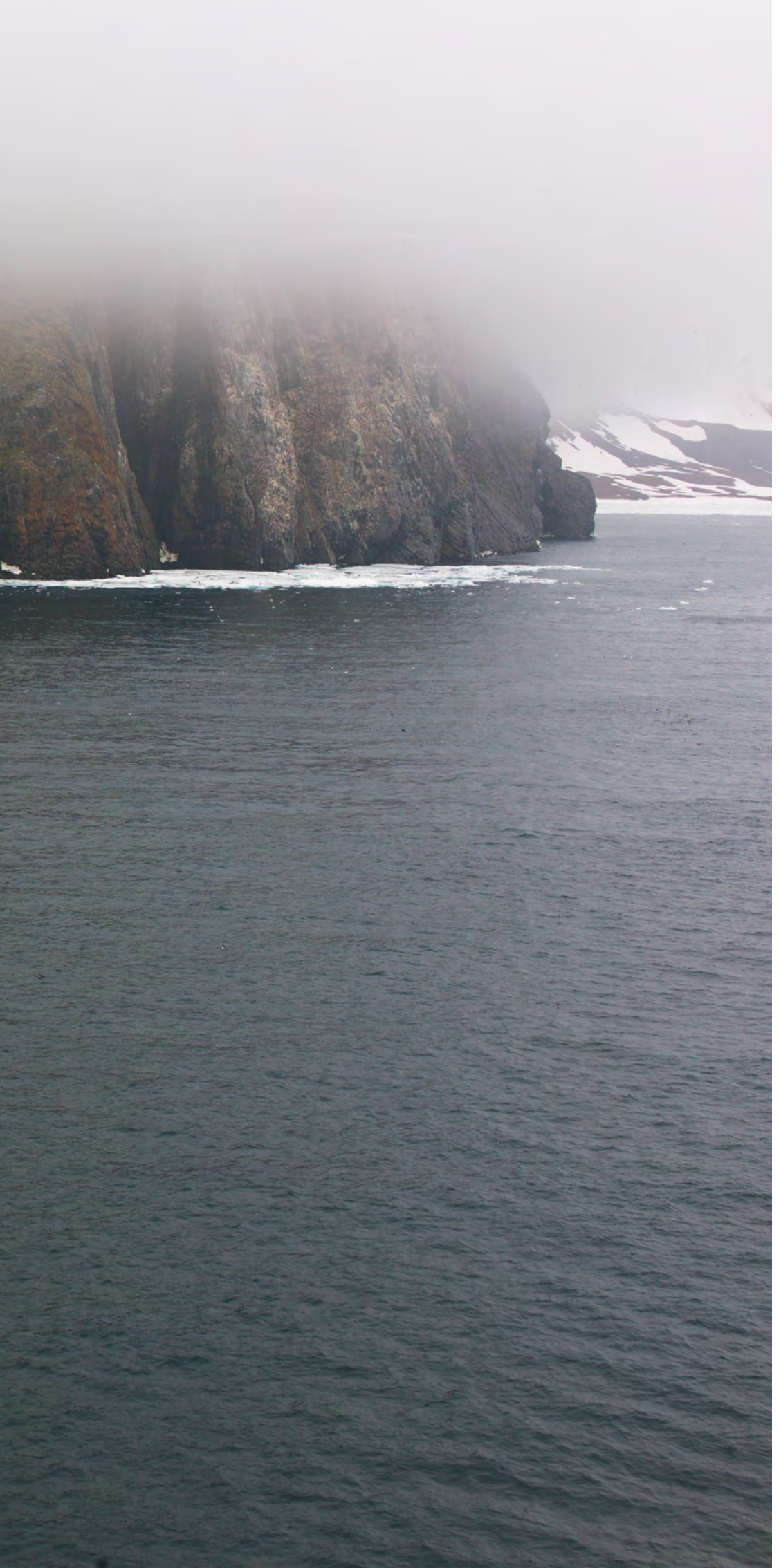

TU ZIMOVAL NANSEN

Zo 119 ostrovov Zeme Františka Jozefa sme sa zastavili na troch. Na myse Fligeli na Rudolfovom ostrove, čo je najsevernejší bod euroázijského kontinentu. v Novej Buchte a následne na Jacksonovom ostrove, kde zimovali (deväť mesiacov) Fridtjof Nansen a Hjalmar Johansen. Za ten čas zabili deväťdesiatjeden ľadových medveďov.

Ostrov Fredericka Jacksona, →
foto: Ľuboš FELLNER

KÚPANIE S ĽADOVÝMI MEDVEĎMI

Dobrodružstvo je dobre zvládnutý prúser, tvrdí G. K. Chesterton. Na severnom póle skáčem do vody. Hlavičku. Okolo pása mi obviazali lano, veď podo mnou sú štyri kilometre ľadového mora. Všade sú tu medvede a dostávame sa k ním na 10 metrov. Ide o najväčšieho zemského mäsožravca, ktorý je dvakrát väčší než tiger.

Severný pól, →
foto: Ľuboš FELLNER

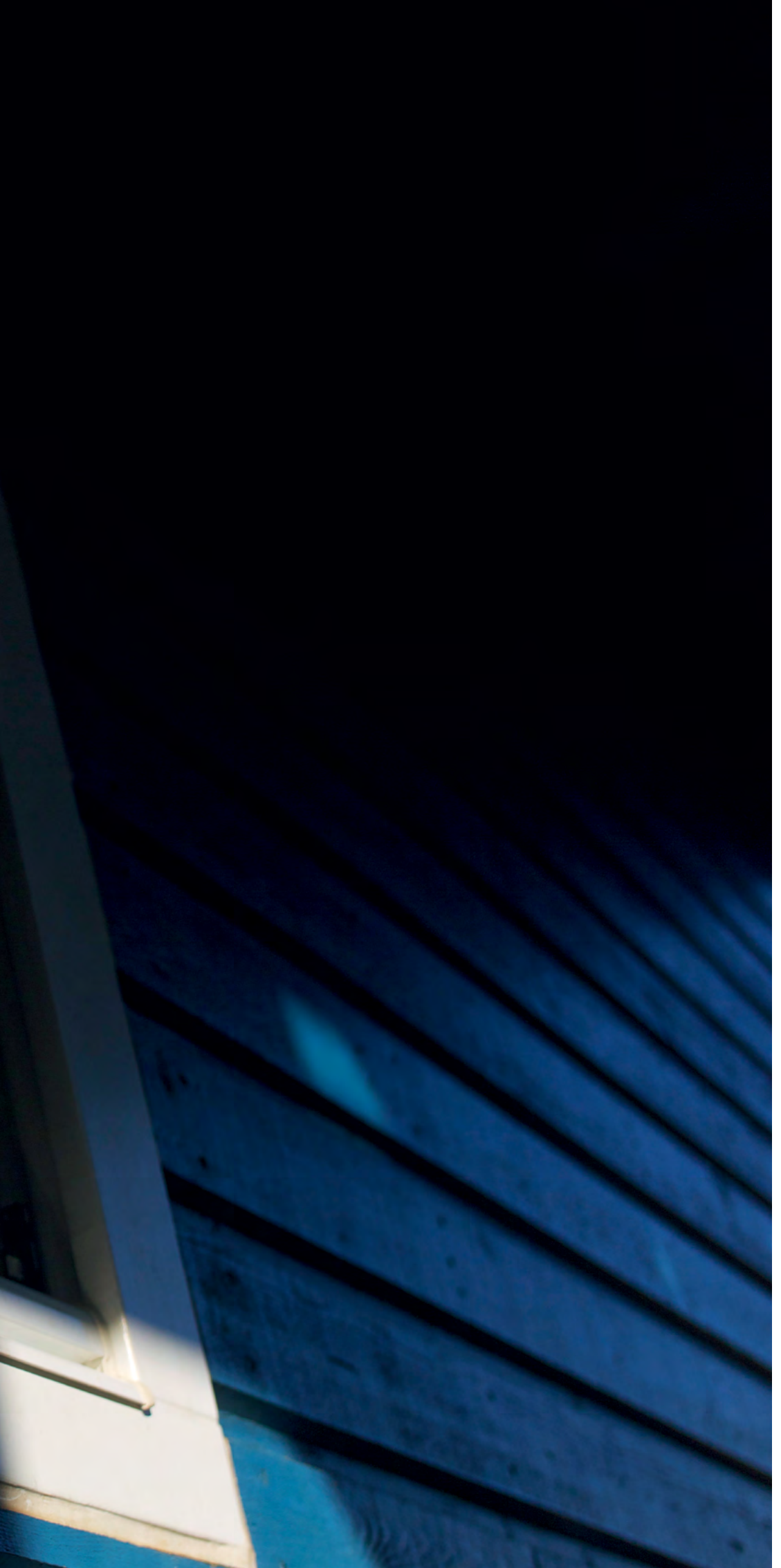

ŽIVOT INUITOV

Grónsko patrí pod správu Dánska a je to teda oficiálne Európa. Najväčší ostrov sveta (44x väčší než Slovensko) je však úplne z iného cesta. Na ostrove Kulusuk pozorujem kŕmenie psov. V dedinke Tasillaq na ostrove Ammassalik z okna pozoruje šikmými očami malý chlapec zasa mňa. Grónsko je fascinujúce. Odporúčam!

Východné Grónsko, →
foto: Ľuboš FELLNER

Миладор

SPÁNOK U SAMOJEDOV

Polárny Ural je za severným polárnym kruhom a teda patrí podľa definície do Arktídy. Spíme v čumoch (stanoch) kmeňa Komi a Samojedov, ktorí stále žijú svoj pôvodný život nomádov a pastierov sobov. Keď chceme vodu, ideme so sekerou k riečke. Je štyridsať stupňov pod nulou, my mrzneme, oni žijú svoj bežný deň. Fascinujúci kraj stále bez jediného zahraničného turistu.

Severná Sibír, →
foto: Ľuboš FELLNER

LONGYEARBYEN

Je 20. 2. a slnko po dlhých mesiacoch konečne osvetlilo vrcholky hôr. Putujeme polárnou nocou na sever. Okolo nás behajú biele soby, severne od nás žije 70 ľudí, južne 7 miliárd. BUBO uložilo svoje dáta a tým aj neopakovateľné zážitky našich klientov a zároveň históriu slovenského cestovateľstva v bani Arktického svetového archívu. Spolu s nami ukladali vzácne dáta Národné múzeum Nórska, Brazílska futbalová federácia, Vatikánsky archív či Európska vesmírna agentúra. My sme prví zo Slovenska aj Čiech.

Špicbergy, →
foto: Ľuboš FELLNER

moja cewe fotokniha

CHARITA

Ani z tejto knihy neuvidí autor ani cent. Celý výťažok z exkluzívnych fotokníh Ľuboša Fellnera ide na charitatívne projekty. BUBO podporuje už 25 rokov vzdelanosť v odľahlých miestach našej planéty a zároveň tým robí dobré meno svojej krajine. Ide o drobnú charitu v školách po celom svete. Aktuálny projekt má za cieľ zabezpečiť trvalú udržatelnosť podpory.

Nafotené na Leica Summilux-M 35 mm
f/1.4 ASPH © Ľuboš Fellner

cewe